

CRÒNICA DE LA JORNADA

LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES DE MEMÒRIA

Dijous, 15 de juny de 2017

Índex de continguts

els pilars de la república.....	1
la llei de memòria històrica a la república catalana.....	2
la querella argentina, mirall jurídic de la propera república.....	4
cloenda.....	6

En **David Agustí**, secretari nacional de Política Cultural i Educació d'Esquerra Republicana, és la persona encarregada de donar la benvinguda i fer-ne la presentació, que aprofita per animar a participar de la República que farem.

ELS PILARS DE LA REPÚBLICA

Tot seguit, en Toni Bou, president de la sectorial de Memòria i Reparació, presenta els pilars de la República en aquest àmbit:

UNA REPÚBLICA AMB MEMÒRIA DEMOCRÀTICA

La República Catalana ha de ser un referent al món de la memòria democràtica, la defensa dels drets humans i la justícia universal. El model d'impunitat espanyol ha fet impossible la condemna de la dictadura franquista i el reconeixement de les víctimes de la repressió, fet pel qual no s'ha pogut impartir justícia ni reparar els danys als familiars de les víctimes del franquisme. La República haurà de ser exemplar en la recuperació de la memòria històrica i en la condemna dels règims totalitaris, per reconèixer les víctimes de crims contra la humanitat, restablir els seus honors i reparar els danys als seus familiars.

1. Veritat , justícia i reparació

La Catalunya del segle XXI avança amb peu ferm cap a la consolidació nacional. Però la construcció de la República Catalana no restarà completa fins que no se solucionin els greuges i les injustícies que van patir els ciutadans de Catalunya com a conseqüència de l'aixecament militar feixista del 17 de Juliol de 1936, la Guerra Civil i la posterior dictadura franquista.

El nou Estat haurà d'assumir els conceptes de veritat, justícia i reparació universal com a base de les polítiques de memòria. La futura República Catalana estarà compromesa amb la justícia universal.

2. Exigir a l'Estat assumpció de responsabilitats en la repressió

Exigir a l'Estat espanyol un actitud de disculpa, revisió i rescabament. Començant per l'anul·lació de les condemnes imposades per consells de guerra sumaríssims franquistes per haver estat dictades sense cap mena de garantia processal. Ratificar l'aprovació de la llei d'anul·lació dels judicis franquistes, presentada a tràmit al Parlament de Catalunya el passat 19 d'octubre, a proposta de diverses entitats memorialistes i referendada per tot el parlament Català el passat 29 de Juny.

3. Una memòria republicana de llarg abast

Unes polítiques de memòria amb fonament han de fer visible tota la gernació d'homes i dones que, al llarg dels darrers dos segles, han lluitat –i sovint ho han pagat amb la seva vida– per assolir una societat més justa i lliure.

LA LLEI DE MEMÒRIA HISTÒRICA A LA REPÚBLICA CATALANA

A continuació té lloc el diàleg “La llei de memòria històrica a la República Catalana” entre **Joan Tardà**, diputat al Congrés de Diputats, i **l'Anna Barrera**, secretària d'organització de Jovent Republicà - Sant Andreu i vocal de la sectorial de Memòria i Reparació.

L'**Anna Barrera** pren la paraula per fer la primera pregunta al Joan: Un país que ha patit una dictadura ha de tenir una llei de memòria històrica. **Quines mancances té la llei de memòria aprovada al Congrés espanyol?**

En **Joan Tardà** respon. Segon ell, totes les societats que han patit un passat feixista, tard o d'hora, han metabolitzat el seu passat, per fer justícia a les víctimes i per no tornar a repetir el mateix. Després de patir crims contra la humanitat i vulneració de drets humans, **la societat que ho hagi metabolitzat estarà més preparada per enfortir els seus valors democràtics i per a que no torni a passar**. En les societats que això no s'ha fet els valors són banalitzats. En societats on les víctimes no han estat reparades estem més indefensos. El sistema espanyol està molt corromput per que els gran crims del franquisme van quedar impunes, per que han de tenir por per robar? Per això, la proposició de llei d'Esquerra demana que el rei demani perdó a les víctimes en nom de l'Estat, que és el que han fet els governs democràtics. A Alemanya, Helmut Kohl va demanar perdó a totes les víctimes, però l'Estat espanyol encara no ho ha fet. El cas espanyol és únic. A Sud-Àfrica es van crear les comissions de la veritat on els botxins van haver de reconèixer que el que havien fet era un crim malgrat no anar a la presó. A l'Estat espanyol ni una cosa ni una altra. Amb la llei de la memòria, Esquerra vam dir que no per que no es reparaven les víctimes.

A la República Catalana, caldrà una nova llei de memòria?

Efectivament, **tenim un deute amb totes les víctimes del franquisme**. La justícia universal està en regressió en el món. S'havia arribat a un escenari en que la justícia universal estava prou desenvolupada en que qualsevol genocida sabia que tard o d'hora seria jutjat en algun estat, excepte a la Xina o els EUA que no l'havien adoptat. Els dictadors saben que a molts llocs del món no podrien anar-hi. És curiós, l'Estat espanyol no ha jutjat mai els franquistes però en canvi la justícia espanyola va actuar en contra de Pinochet i alguns botxins argentins. Quina contradicció! Una paradoxa de la transició espanyola. Però ara ni això. El PSOE i el PP han fet un pas endarrerat pel que fa a la justícia universal, per pressions de la Xina arran del Tibet i per pressions dels EUA arran dels fets d'Israel. **La República hauria de convertir-se en garant de la justícia universal**, ser un exemple de modernitat, i que totes la causes perdudes del món sabessin que a la

República de Catalunya és un far on poder aterrar. La República ha de servir no només per reparar les nostres víctimes sinó també ser una plataforma avançada al segle XXI i ser un mirall davant del món.

I si la dictadura ha fet tant de mal, la República Catalana se n'haurà de fer càrrec?

Això hauria d'entrar en la negociació d'actius i passius. Per exemple, Esquerra Republicana encara no ha recuperat tot el seu patrimoni. La seu de l'Institut Cervantes a París era del PNB. El govern espanyol va rescabalar a la UGT amb 149 milions d'euros, que era el que va ser expropiat pel franquisme. Teòricament, després havien d'anar els partits polítics, bàsicament ERC i PNB. El PCE tenia poc patrimoni el 1939. Va venir la crisi econòmica i va semblar que la ciutadania no entendria que es mantingués la pressió sobre el retorn de patrimoni als partits polítics. A Alemanya, la indústria alemanya, durant molt anys han anat pagant a les víctimes del treball esclau. Aquí hi han empreses que van fer les seves primeres capitalitzacions amb al treball esclau de republicans, fent carreteres, infraestructures, el Valle de los Caídos... L'empresa OHL, successora de Guarte, va ser una d'elles amb la construcció del Valle de los Caídos. També hi ha milers de persones amb pagarés del banc d'Espanya, obligats a tornar el paper moneda de la República. Hi ha finques espoliades... No s'ha pagat res de res. Tot això explica que l'Estat no vol anul·lar el judici a Companys per que sinó s'haurien d'anul·lar tots els altres.

Explica la proposició de llei de la memòria històrica

La llei de memòria històrica, Esquerra Republicana la va estar defensant entre 2004 i 2007 i es va acabar votant en contra per que va quedar curta. Principalment per que **no es recollia el reconeixement jurídic de la víctima.** Amb el reconeixement jurídic es podria anar a un jutjat i actuar judicialment contra l'Estat, els funcionaris, els botxins... Si estàs reconegut com a víctima pots demanar danys i perjudicis. L'Estat espanyol no vol fer res per que no vol assumir-ho. D'altra banda, no es pot admetre que es reconeguïn com a legals els tribunals franquistes. **La llei diu que els tribunals són il·legítims, no que són il·legals.** Per tant, les sentències són legals, tot i que il·legítimes. **Cal declarar il·legal la legalitat franquista, per que és una legalitat producte d'un cop d'Estat,** d'haver vulnerat les lleis democràtiques. Allò que va fer la dictadura franquista va ser, no només una vulneració de drets humans, sinó haver comés crims contra la humanitat. És a dir, per que el franquisme van constituir tribunals per actuar sistemàticament al llarg del temps contra la dissidència política. A diferència del bàndol república que les víctimes van ser esporàdiques i fruit d'un esclat revolucionari. En canvi, en el franquisme els crims són sistemàtics. Com que els crims contra la humanitat no poden quedar impunes ni poden prescriure. Per això també no acceptem la llei d'Amnistia de 1977, per que els crims del franquisme no es reconeixen com a crims contra la humanitat i, per tant, prescriuen.

Aquesta llei pot ser l'embrió d'una futura llei de la memòria històrica de la República Catalana?

El Parlament de Catalunya ja està treballant en aquest sentit, **una llei que anul·li les sentències del franquisme.** Un projecte de llei que ha produït molt d'interès i que s'ha enriquit molt amb el treball de la sectorial. Com s'ha estat perseverant, s'ha anat enriquint. Per exemple, incorpora també molt de treball amb entitats republicanes espanyoles, com el tema dels nens robats. L'Estat espanyol és l'únic estat que no reconeix la condició de víctima a les víctimes de l'holocaust. No reconeix la seva responsabilitat. És un cas extraordinari i escandalós. Els republicans catalans i espanyols van ser deportats a Mathausen per que quan la Gestapo o Vichy els capturava és per eren considerats apàtrides i legalment se'ls podia detenir. Això és així per que Himler i Serrano

Súñer van signar el tractat en que tots els republicans espanyols eren considerats apàtrides. L'Estat espanyol hauria de reconèixer això.

Què diu la doctrina internacional sobre els crims del franquisme?

Diu que **els crims contra la humanitat no poden restar impunes i que mai no prescriuen**. Qui comet un crim contra la humanitat ha de saber que vagi on vagi serà jutjat i que serà jutjat encara que trigui a ser pagat. L'ONU va condemnar l'Estat espanyol franquista com a membre de l'eix del mal: l'Alemanya de Hitler, la Itàlia de Mussolini i l'Espanya de Franco. L'Estat espanyol té molt d'interès a oblidar que **l'ONU va excloure l'estat espanyol dels estats democràtics**. Per quina raó la llei de memòria diu que les víctimes del 68 en endavant poden cobrar més diners, 12 vegades més alta, que les víctimes del període anterior. Per que hi ha una voluntat d'oblidar la dècada dels anys 40 en que l'Espanya franquista no era reconeguda per l'ONU com a estat democràtic. A partir dels anys 50, la polarització entre el bloc capitalista i socialista i la por per l'amenaça soviètica, va fer oblidar els compromisos en favor dels drets humans i prioritzar l'acord amb Franco per geopolítica. **La història no ens ha ajudat.**

LA QUERELLA ARGENTINA, MIRALL JURÍDIC DE LA PROPERA REPÚBLICA

A continuació, té lloc la taula de debat amb el títol *“La querella argentina, mirall jurídic de la propera República”* amb la intervenció de la **Carme Garcia**, directora general de Relacions Institucionals, **Pere Fortuny**, president de l'Associació Pro Memòria als Immolats de Catalunya, **Felipe Moreno**, coordinador de la Xarxa Catalana i Balear en Suport de la Querella Argentina, i la **Teresa Jordà**, diputada al Congrés de Diputats, encarregada de moderar el debat.

La **Teresa Jordà** fa la presentació i recorda l'etapa de Zapatero, com un moment d'esperança pels republicans independentistes que vam creure en l'esquerra espanyola per avançar cap a l'estació federal i es va presentar la llei de memòria històrica l'any 2007. En Joan Tardà, a la tribuna, va començar el seu discurs dient que aquell **la llei de la memòria històrica era una “amarga decepció”**. Aquella llei negava el caràcter de víctimes bandejant el seu caràcter jurídic, la diferència entre considerar il·legal o il·legítim,. Els socialistes encara estan avui pel règim del 78. **Tot això va portar a l'obertura de la querella argentina per fer justícia a les víctimes.**

La primera en parlar és la **Carme Garcia**. Comença dient que la vida té coses curioses. El període 2004-2007, ella era diputada per ICV, ella i en Joan Tardà treballaven molt conjuntament. Va caldre afrontar les contradiccions d'ICV a votar a favor de la llei sabent que no resolía en absolut les assignatures pendents. El govern Zapatero va defraudar en diverses lleis i aquesta significativament. Va dedicar més temps a pactar aquesta llei amb altres forces polítiques de dretes que no pas les més progressistes, com ERC, ICV i PNB, motiu pel qual no s'havia de donar-hi suport. **Un aspecte gravíssim de la llei és la inacció institucional en matèria de la recuperació de les persones desaparegudes.** La llei de memòria diu que són les famílies i les entitats memorialistes les que poden iniciar els procediments, és a dir, es renta les mans com a administració. En canvi, **el 2009, durant el Govern d'esquerres, Catalunya aprovava la llei de fosses** per que la llei espanyola no resolía la reparació de les víctimes i el dret a trobar els familiars desapareguts. La llei de fosses diu que és responsabilitat de la Generalitat la recerca i obertura de fosses, la creació d'un banc d'ADN, reconeix el dret de les famílies a cercar eñs seis familiars desapareguts i planteja qui pot iniciar una actuació (un familiar, una entitat memorialista i la

Generalitat actuant d'ofici). Abans de l'aprovació de la llei espanyola, **a Catalunya es va crear el Memorial Democràtic**. Entremig, és cert, que s'han fet poques actuacions coincidint amb els governs de CiU i retallades pressupostàries. Malgrat tot, s'han engegat tota una sèrie d'actuacions com **el programa d'identificació genètica en l'obertura de fosses**, unes 500 fosses a Catalunya. Un programa transversal entre Justícia, Salut i Relacions Exterior, d'on penja memòria democràtica.

D'altra banda, en els camps de concentració, on els estats hi poden tenir un espai per posar-hi una placa, els estats han anat reconeixent el seu passat, els seus errors i els crims contra la humanitat. Espanya això no ho ha fet. Catalunya en canvi sí, va posar la primera placa en el camp de concentració de Mathausen per totes les víctimes del holocaust. S'ha intentat recuperar el temps perdut. Des del Memorial Democràtic s'ha fet arribar tota la documentació de la que es disposa que afecten a totes les persones que tenen judicis sumaríssims per a que puguin ser considerats en la causa de la querella argentina. D'altra banda, possiblement en el termini d'un mes, **s'aprovarà la llei al Parlament de Catalunya per anul·lar els judicis sumaríssims**. Tot i així, cal tenir present que el govern espanyol presentarà recurs al TC.

Tot seguit pren la paraula en **Pere Fortuny**, de l'Associació pro Memòria als Immolats. Explica que, després de 40, **les víctimes del franquisme són les que han pagat les vergonyes dels pactes de Transició** acceptant la llei d'Amnistia de 1977 que eximia als botxins franquistes de la dictadura, tenint en compte que segons la legalitat internacional els crims contra la humanitat no prescriuen. Els diferents governs espanyols han ignorat als republicans represaliats per defensar la legalitat republicana, essent encara considerats com a delinqüents, i han negat el dret de les víctimes a ser rehabilitats jurídicament. **El sistema espanyol ha sigut incapaç de regenerar-se i ha dividit la societat en dos parts**: els que van guanyar la guerra i els perdedors. No hi ha hagut un front comú per resoldre-ho. Mentrestant, els hereus del règim franquista segueixen gaudint de la impunitat. Amb l'aprovació de la llei de la memòria, i malgrat haver-se compromès públicament, el PSOE va fer marxa enrere i es va negar a anul·lar els judicis sumaríssims franquistes en el que van ser sotmesos els republicans i no els rehabilita jurídicament. S'ha de continuar lluitant, malgrat la injustícia dels governs espanyols. Dignificar les víctimes és acabar amb l'ús i abús polítics del règim de la Transició. **No es reclama venjança, però sí justícia, que fins ara ha estat negada**.

El tercer en parlar és el **Felipe Moreno**, de la Xarxa en Suport de la Querella Argentina. La xarxa per la xarxa catalana per la querella argentina va néixer el 2010. A Catalunya va haver entitats memorialistes que van sortir de la Taula d'Entitats Memorialistes arrel de la voluntat d'iniciar una campanya contra la llei d'Amnistia. Es va haver de recórrer a la justícia argentina arrel de que el jutge Garzón va ser indultat per haver retirat la causa contra el franquisme, tal com consta explícit a l'informe de la fiscalia general de l'Estat. Així doncs, la causa 4.591/10 s'obre a l'Argentina com a causa penal. En aquesta causa, les víctimes del franquisme denuncien a persones que han comès crims i que representen un poder. **Amb la querella argentina es vol condemnar el sistema polític del franquisme amb proves tangibles**. En Felipe, com a querellant, denuncia els policies que el van torturar el 1975. La causa abarca tot el període franquista, des de 1936 fins al 1977. La causa no ha sigut un camí de roses. En un primer moment la causa va ser retornada per que l'Estat va enviar un memorial, basant-se en un informe fals, que els judicis s'estaven jutjant a l'Estat espanyol, amb el que va caldre fer un recurs. La causa denuncia fet concrets, això comporta que és la fiscalia qui ha de demanar la informació a les autoritats espanyoles d'aquests fets, però l'Estat no contesta. La causa és molt concreta. **La llei d'Amnistia, de 1977, és una llei pre-constitucional**. Per què l'Estat no va derogar totes les lleis franquistes? Per que va interessar salvaguardar la immunitat del règim. El 2004 va haver una modificació de la llei en el punt 11/ bis per la retribució de funcionaris de l'Estat que haguessin estat encausats per algun motiu. Però no diu res de les persones que van tenir processos de guerra que fossin amnistiats, és fals. **El poble que no coneix la seva història no té un porvenir i perd la capacitat de decidir el seu futur**. La querella gaudeix

de bona salut, amb més de 400 querelles presentades. Hi ha hagut declaracions per vídeo-conferència i exhortos. Les víctimes del franquisme són insubornables i no accepten enganys de qui hi vulgui posar-hi traves i jugar amb la seva dignitat. **Les víctimes tenen el dret a tenir justícia i reparació.** Cal aconseguir que es faci justícia, una justícia penal i política.

La **Teresa Jordà**, a tall de conclusions, agraeix les intervencions i destaca que els catalans i catalanes, un cop més, som punta de llança amb tantíssims temes, també en aquest, com ha explicat bé la Carme. Tal com ha dit el Pere, l'Estat espanyol persisteix la injustícia d'entre uns que van rebre honors i se'ls va perdonar i a uns altres que se'ls va oblidar i arraconar. Nosaltres hem de fer una República que no hi hagi cap víctima de cap mena. I en Felipe és un exemple viu del que representa la querella. No ha estat un camí de roses però la querella és l'esperança per les víctimes del franquisme. **La nova República és una oportunitat per fer un país on els ciutadans i ciutadanes se sentint orgullosos per que siguin considerats lliures i iguals.** Hem d'aprendre dels errors de l'Estat espanyol per fer les coses diferents. Un país on el seus ciutadans no han reparat la seva història, no podran fer mai un país millor.

CLOENDA

L'**Eduard López**, vicesecretari general d'Acció Política d'Esquerra Republicana, s'encarrega de fer la cloenda. Tal com diu, **la memòria és política, és viva i està vinculada a la manera de com entenem el món.** Per tant, les polítiques de memòria estan molt lligades als processos polítics. En el nostre cas, la memòria està condicionada a com es va dur a terme la Transició. Les eleccions democràtiques de 1977 van ser unes eleccions en que el PCE i el PSUC hi van poder concórrer però que Esquerra Republicana no s'hi va poder presentar. Després, el PSOE va considerar que el franquisme s'havia d'oblidar en el que qualsevol opció transformadora era vista com un perill. La visió que tenia el pujolisme de la Generalitat republicana és que comportava molta incomoditat. La utilització conservadora de la memòria de la guerra civil explica el franquisme sociològic. A Portugal la dictadura de Salazar es va viure com un trencament, en canvi a l'Estat espanyol no haver-hi ruptura. Aclareix que **les víctimes del franquisme no només eren víctimes, també eren lluitadors**, cal posar-ho de relleu. Ara que construïm un futur nou hem de construir la memòria d'una manera valenta afrontant les coses tal com són. Cal que la República Catalana faci justícia i reparació, però també a totes les persones que van lluitar contra el franquisme, abans i després de la mort del dictador.

Francesc Sánchez

Tècnic de polítiques sectorials
acciopolitica@esquerra.cat